

промислових викидів ялини, ялиці і сосни звичайної використовувати модрина європейську, сосну чорну, ялину колючу. В областях з сильним забрудненням повітря необхідно вводити в насадження листяні деревні породи (березу, ліщину, вільху, вербу), а також чагарники (дерева, терен, кизил). Шляхом продуманого озеленення можна зменшити вміст аерозольних частинок за допомогою хороших пиловловлювачів, до яких відносяться вільха клейка, ліщина, калина, горобина, бірючина, глід, кизил. Все це дозволить створити здорове екологічне середовище в містах. [4]

Моніторинг впливу забруднення повітря на рослинність з використанням рослин-індикаторів та рослин-моніторів застосовується для оцінки впливу в локальному, регіональному та національному масштабах. [3]

Знаючи унікальні властивості рослин, можна застосовувати і використовувати живі організми для оцінки стану навколишнього середовища студентами на заняттях, практикумах, екскурсіях. При цьому студенти залучаються для моніторингу територій, проведення практичного дослідження причин зміни зовнішнього вигляду рослин, проведення дослідів з ґрунтом, водою на території міста, району навчального закладу, промислових підприємств. За результатами своїх досліджень вони можуть створювати проекти, пропонувати заходи для покращення стану навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Брайон А. В., Гордецкий А. В., Сытник К. М. Биосфера, экология, охрана природы. – К.: Лыбидь, 1992. – 523.
2. Бойчук Ю. Д. Экология и охрана навколишнього середовища. / Ю. Д. Бойчук, Е. М. Солошенко, О. В. Бугай. – С.: Університетська книга, 2005. – 302 с.
3. Клименко М.О., Прищеп А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2006. – 360 с.
4. Ольхович О.П., Мусієнко М.М. Фітоіндикація та фітомоніторинг. – Київ: Фітосоціоцентр, 2005.

Анотація. Приходько І. А. **Формування компетентного фахівця при вивченні екологічного стану навколишнього середовища** У статті проаналізовані основні рослини, які можуть бути використані студентами на заняттях та практикумах при вивченні екологічного стану навколишнього середовища.

Ключові слова: рослини-індикатори, рослини-монітори, моніторинг, оцінки стану навколишнього середовища.

Аннотация. Приходько И.А. **Формирование компетентного специалиста при изучении экологического состояния окружающей среды.** В статье проанализированы основные растения, которые могут быть использованы студентами на занятиях и практикумах при изучении экологического состояния окружающей среды.

Ключевые слова: растения-индикаторы, растения-мониторы, мониторинг, оценка состояния окружающей среды.

Abstract. Prikhodko I. A. **Formation of a competent specialist in the study of the ecological state of the environment.** The article analyzes the main plants that can be used by students in classes and workshops in the study of the ecological state of the environment.

Keywords: plant indicators, plant monitors, mentoring, assessment of the environment.

Сергій Приходько

ВКНЗ СОР «Лебединське педагогічне училище імені А.С. Макаренка», м. Лебедин, Україна
psv63@ukr.net

РОЗВИТОК САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Впровадження в практику підготовки майбутнього вчителя початкової школи інноваційних технологій навчання, новітніх підходів подачі інформації, вимагають наявності в майбутніх учителів здатності самостійно й мобільно приймати найрізноманітніші рішення стосовно тих нетрадиційних педагогічних ситуацій, які можуть постати перед ними у власній педагогічній діяльності. Для цього майбутній учитель має набути сталих здібностей щодо самоактуалізації й самореалізації ще під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, які стануть показниками самоефективності на шляху самовдосконалення його особистості.

У вітчизняній і зарубіжній педагогічній, психологічній та іншій суспільно - науковій літературі термін «самореалізація» зустрічається часто. Вперше його було наведено в словнику з філософії і психології, виданому в 1902 році в Лондоні: «Самореалізація - здійснення можливостей розвитку».

У сучасних дослідженнях самореалізацію визначають як «прагнення людини до самоздійснення, реалізації себе в об'єктивному світі, привласнення індивідом своєї діяльної суті» (А. Мисливченко);

«здійснення можливостей розвитку «Я» за допомогою власних зусиль, співтворчості, співдіяльності з іншими людьми, соціумом і світом у цілому» (Л. Коростильова).

Л. Буєва та М. Мамардашвілі розвинули здатності особистості до самореалізації як прояв і розкриття спектру можливостей пов'язують із освітою, адже освіта – це становлення образу людини, суб'єкта, який сам розвивається і самореалізується, співвідносить себе з ідеальним «Я».

Якщо самореалізація особи і є сенсом людського життя, а сфера освіти покликана переконати людину в цьому її вищому призначенні й створити необхідні умови для самореалізації, то основні функції освіти повинні полягати у формуванні віри у вищу цінність максимально можливої самореалізації, у створенні умов для самовизначення особи, самопізнання своїх здібностей, бажань, інтересів (Б. Гершунський).

Організація навчання і виховання у ВНЗ з орієнтацією його на формування студентів як особистостей і створення необхідних умов для самореалізації ними власних сутнісних сил – справа відносно нова і непроста. Та лише так навчально-виховний процес можна наповнити гуманістичним змістом. Важливим засобом забезпечення можливості до самореалізації майбутніх педагогів є розвиток екологічної компетентності, формування екологічної культури. При формуванні екологічної компетенції в поєднанні з традиційними формами роботи ми використовуємо інтерактивні: лекції проблемного характеру, лекції-панорами, лекції-вікторини, лекції-конференції, які сприяють формуванню критичності мислення, розвитку власної позиції щодо поставленої проблеми; а також ділові ігри, тренінги, конкурси, диспути тощо. Особлива увага надається організації самостійної пошукової діяльності студентів.

З пошукових педагогічних засобів застосовуємо діалоги, дискусії, рольові імітаційні ігри, аналіз конкретних ситуацій, відеосюжети, ігрові завдання і вправи, зміст яких відображає специфіку формування екологічної компетенції. Широка можливість для самореалізації забезпечує дослідницька діяльність. Так студенти – члени наукового екологічного товариства в рамках виконання еколого-біологічних науково-освітніх проектів проводять дослідження по вивченню пам'яток природи місцевого значення, беруть активну участь у регіональних конкурсах екологічних проектів, екологічного плакату, конкурсах конспектів уроків на екологічну тематику у початковій школі, регіональних та всеукраїнських студентських науково-практичних конференціях.

Важливим засобом забезпечення самореалізації студентів є екскурсійна діяльність. В процесі цієї діяльності реалізуються завдання по вивченню заповідних територій України, формується шанобливе ставлення до природи, любов до своєї батьківщини, патріотичні почуття, відповідальність та розуміння особистої причетності до необхідності збереження і відновлення природи.

Таким чином, організація практичної діяльності студентів, яка формує у них екологічну компетентність, екологічну свідомість, екологічну культуру, забезпечує можливості для реалізації потенціалу особистості у професійній сфері, майбутній професійній діяльності. Це процес усвідомлення і кристалізації особистістю власної сутності та розгортання її у вигляді реалізації власного потенціалу з його опрацюванням у майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Анісімова В.А. Формування готовності студентів до самореалізації в освітньому процесі університету / В.А. Анісімова, Л.А. Закірова, О.Л. Карпова // Омський науковий вісник. – 2008. – № 3. – С. 97-99.
2. Архипова О.О. Адаптація студентів як одна з умов самореалізації особистості / А.А. Архипова // Педагогічні науки. – 2007. – № 3. – С. 173-177.
3. Валєєва Р. Навчально-дослідна робота студентів – засіб самореалізації особистості / Р. Валєєва, С. Усова // Вища освіта в Росії. – 2006. – № 9. – С. 91-94.
4. Шурлаєва Ю.В. Педагогічні умови формування цінності самореалізації у студентів /Ю.В. Шурлаєва // Середня професійна освіта. – 2007. – № 3. – С. 39-41.
5. Ягодкіна В.В. Виховна діяльність у ВНЗ як умова професійно-особистісної самореалізації студентів /В.В. Ягодкіна Гуманітарні та соціально-економічні науки. – 2007. – № 5. – С. 128-130.
6. <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=56162>

Анотація. Приходько С.В. Розвиток самореалізації майбутніх педагогів засобами екологічної компетентності. У статті йде мова про формування і розвиток екологічної компетентності як важливого засобу самореалізації майбутніх педагогів. Наведено приклади практичної діяльності студентів, яка формує у них екологічну компетентність, забезпечує можливості для реалізації потенціалу особистості у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: компетентність, екологічна свідомість, екологічна культура.

Аннотация. Приходько С.В. Развитие самореализации будущих педагогов средствами экологической компетентности. В статье идёт речь о формировании и развитии экологической компетентности как важном средстве самореализации будущих педагогов. Приведены примеры практической деятельности студентов, которая формирует их экологическую компетентность и создаёт возможности для реализации потенциала личности в будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: компетентность, экологическое сознание, экологическая культура.

Abstract. Prykhodko S. Development of self-realization of future teachers by means of environmental expertise. The article is about formation and development of ecological competence as an important means of fulfillment of future teachers. Examples of the practical activity of students that forms in their ecological competence, provides opportunities for realization of the potential of the individual in the future professional activities.

Keywords: competence, ecological consciousness, ecological culture.

Світлана Пухно

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми, Україна
svetlanapuhno@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Психологічна культура фахівця розглядається сучасними дослідниками, як комплексне динамічне утворення, що впливає на якість показників як професійного зростання і самореалізації людини, так і виконання нею своїх професійних функцій [6, с. 19]. Психологічна культура, за даними сучасних дослідників, є складовою професійної культури, – особистісного утворення, що містить професійні знання, навички, вміння, як системи світогляду людини; впливає на формування та розвиток специфічного творчого мислення, що забезпечує здатність до реалізації творчого підходу у галузі фахової діяльності. Ця складова культури особистості реалізується в процесі постійної самоосвіти та розвитку особистісних соціально-значущих якостей фахівця [2, с. 47]. Професійна культура фахівця будь-якої діяльності, а педагогічної – передусім, неможлива без розвитку психологічної культури і є здобутком особистісного дієвого прояву власної культури у професійній діяльності, що представлено у авторських дослідженнях [3; 4]. У зв'язку з зростанням вимог суспільства до системи освіти, професійна діяльність вчителя оцінюється через призму професійно-педагогічної компетентності. Особливості формування ключових компонентів визначеної компетентності поставала предметом авторського дослідження [5]. В поняття «компетентність» входить володіння знаннями, досвідом у певній галузі діяльності. Професійна компетентність педагога, згідно теоретичних досліджень С. Луценко, В. Пелагейченко, О. Попенко, С. Пухно та багатьох інших, – це особистісні можливості, які дозволяють самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу, відповідно до яких, педагогу потрібно володіти фаховими теоретичними знаннями, вміти застосовувати їх в практичній професійній діяльності [1; 2; 4; 5]. Педагогічна компетентність учителя – це єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності та ефективного її виконання [2].

Психолого-педагогічна підготовленість вчителя фізико-математичних дисциплін передбачає наявність фахового знання, методологічних основ і категорій педагогіки; методики викладання інформатики, математики, фізики; базових знань психології, а саме – специфіки і закономірностей розвитку когнітивної, індивідуально-психологічної, емоційно-вольової сфери особистості в процесі онтогенезу, специфіки соціалізації людини та формування компонентів її самосвідомості, і, відповідно до цього, – мети, завдань і технологій навчально-виховної діяльності.

Визначене формує гуманістично-орієнтоване мислення як складову самосвідомості педагога, що є компонентом його психологічної культури. Проте, відповідно до сучасних досліджень, фахові знання (спеціальні та психолого-педагогічні) необхідні, але недостатні в процесі формування професійної компетентності: розвиток останніх забезпечується практичним розв'язанням педагогічних завдань, передумовою яких є теоретично-практичні і методичні знання. Психологічна культура вчителя постає необхідною складовою цього процесу [5]. Згідно аналізу праць з визначеної проблеми, можна визначити наступні ключові компоненти професійної компетентності вчителя фізико-математичних дисциплін, формування яких пов'язано з розвитком психологічної культури педагога [1, с. 55-60].

Інформаційна компетентність передбачає володіння можливостями сучасних інформаційних технологій, уміння знаходити інформацію та опрацьовувати її, а також, – аналізувати та використовувати відповідно до цілей і завдань педагогічного процесу. Вміння організовувати і підтримувати спілкування, долати комунікативні бар'єри – це показники комунікативної компетентності. Відповідні вміння є необхідними у процесі організації і здійснення на високому професійному рівні завдань навчально-виховного процесу, оскільки вчитель спілкується з учнями, батьками, колегами, працівниками різних соціальних структур та установ, – визначене неможливо без формування комунікативної культури людини. Продуктивна компетентність – це, безпосередньо, організація та здійснення професійної діяльності: прогнозування результату, прийняття рішення та відповідальність за наслідки.

Більшість науковців серед ключових компетенцій учителя на перше місце ставить саме останнє. Прагнення до особистісного і професійного саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність визначають так звану автономізацію на компетентність. Моральна компетентність вчителя – це готовність, спроможність і потреба жити за моральними нормами